

A MEGYEI KÖNYVTÁRI HÍRADÓKRÓL

Sorozatunkban azokat a rövidebb-hosszabb „bemutakozó” cikkeket közöljük, amelyek a megyei hálózati híradók múltjáról, jelenéről és jövőjéről tudósítanak. 2007 őszén a szerkesztőség levélben kereste meg a megyei könyvtárak igazgatóit, azzal a kéréssel, hogy maguk számoljanak be vagy éppen lapszerkesztő munkatársuk írjon ismertetést a megye hálózati híradójáról; úgy ahogyan maguk gondolják, úgy ahogyan önmaguk látják lapjukat. Vannak megyék, ahol jelenleg nem is lát napvilágot könyvtári hálózati híradó, vannak megyék, ahonnan visszajelzést sem kaptunk. Ahonnan viszont érkeztek bemutatkozó cikkek – azokat sorra-rendre olvasóink elé tárjuk.

A Könyvtári kis Híradó

A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei könyvtárak lapja

Alkotó könyvtárosok éltetik, alakítják Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a szakmai műhelymunkának, a különböző könyvtári tevékenységeknek teret adó eseményekről tudósító szakmai orgánumot immár több mint három évtizede. A feltételelt biztosító kiadó, a lapgazda MórícZ Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár (MZSMVK) e kiadvány támogatását mindig is fontosnak tartotta. Így méltó módon kell említést tennünk a Könyvtári kis Híradó elődjéről, a húsz évfolyamot (1974–1993) megélt *Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Könyvtári Híradóról*, amelyet Futaky László nyugalmazott könyvtárigazgató-helyettes főszerkesztésével jegyzett a szakma. „A Híradó” a megye könyvtárügyének kívánt publikációs fórumot teremteni, informálni a fenntartókat, a helyi művelődés irányítóit, a szakmai és a szélesebb közvéleményt tájékoztatni a soron következő tennivalókról, tervekről. Megszólalási lehetőséget biztosított mindazoknak, akiknek szándékukban állt szakmai kérdésekről szólni. Ezen időszak bevezette, megalapozta azt a fajta – különböző típusú – publikációs tevékenységet, amelyet a helyi, de az országos könyvtári szakirodalom (MAKSZAB) bizonyos műfajcsoportjaiban is jegyeztek.

Az 1996-ban – három év szünet után – indult *Könyvtári kis Híradó* természetesen ezt a fajta szellemiséget, szakmai törekvést vállalta és vitte tovább. Más külsővel, formátumban és alapjaiban megváltozott társadalmi, szakmai környezetben, friss, lendületes elszánással, a tartalmi gazdagodás terveivel. Különösen szükség volt er-

re abban az időben, amikor is az addig gyakori személyes tapasztalatszerék ritkulásával sok, főleg községi könyvtárosnak szinte egyetlen szakmai hírforrása a Könyvtári kis Híradó volt. A rendszerváltozás utáni időszak a könyvtárügyben is óriási változásokat, kihívásokat hozott: könyvtári törvény – a követő jogszabályokkal, új EU-konform stratégiák, a számítógépes infrastruktúra berobbanása, elterjedése, szemléletváltozás, rendszerben való gondolkodás, azok az elemek, amelyek ismerete és alkalmazása nélkül nem lehetett – és nem lehet ma sem – érdemi szakmai munkát végezni. A lap elsősorban ezt az információközvetítő, szolgáltató feladatot igyekezett teljesíteni. Indításakor megfogalmazott tartalmi-tematikai tervei széles szakmai palettát öleltek, ölelnek fel. Az említett általános könyvtárügyi stratégiaikon, fejlesztéseken túl tudósít a helyi, megyei szakmai eredményekről, közérdekű újításokról, új szolgáltatásokról, műhelymunkákról, aktualitásokról. Lehetőséget ad a térségi, megyei problémák felvetésére, a különböző típusú könyvtárak „bemutatkozására”, új szolgáltatások hírverésére, népszerűsítésére. Menedzsment jellegű cikkek közlésével segíteni kívánja a szakemberek könyvtárat népszerűsítő, érdekérvényesítő tevékenységét. Rendszeres helyismereti publikációi nemcsak a könyvtárosok, de a könyvtárhasználók számára is hasznos ismereteket nyújtanak. A könyvtárak működési eredményeinek, tevékenységének dokumentálásában a megyei könyvtártörténet írás alapozását, folytatását segíti. Fórumot teremt a helyi könyvtáros személyiségek példaértékű szakmai tevékenységének bemutatására, közzétételére. Tájékoztat a különböző pályázati lehetőségekről. Nem utolsó sorban lehetőséget ad a (nem csak pályakezdő) könyvtárosok publikációs tevékenységének gyakorlására, alkotó–kutató kedvének kibontakoztatására.

A Könyvtári kis Híradó koncepcióját tekintve a helyi, térségi könyvtárügy közérdekű fóruma, amelyet alcímében – *A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei könyvtárak lapja* – is deklarál, felvállalva az összekötő és közvetítő szerepet a megye különböző típusú könyvtáraiban folyó tevékenységek elemzésében, értékelésében. A lapgazda kiadó MZSMVK a szakmai, s a megjelentetéshez szükséges anyagi felelősségvállalása, helyi, illetve térségi együttműködést ösztönző szerepe elismerést érdemel. A Könyvtári kis Híradó az országos szakmailap-struktúrában ún. köztes helyet foglal el a megyék hasonló orgánumainak sorában. Periodicitása negyedévi, terjedelme 1–1,5 ív (16–28 oldal), de különszám, tematikus szám, összevont szám esetén több is, esetenként 52–64 oldal. Megjelenése A/4-es formátumban, tördelése kéthasábos, példányszáma (általában) 350. Terjesztése ingyenes. A 12 év alatt 47 szám jelent meg (a 48. szám szerkesztés alatt van).

Belső szerkesztét tekintve a különböző szakmai tevékenységek tematizálására az országos szakmai trendek, a többféle könyvtártípus és az események megjelenítésére állandó, illetve esetenkénti *rovatok* kialakítása lett a meghatározó elv. E koncepcióba illik az a következtetésnek gondolt szerkesztői gyakorlat, hogy a címlapon minden esetben egy-egy kiemelt helyi vagy országos trendhez illeszkedő helyi esemény vagy téma szerepel, s ugyanitt a figyelem felkeltésére szánt válogatás a tartalomból. A már említett ún. állandó rovatok, rovatcímek, amelyek következetesen majd minden lapszámban jelen vannak: a *Műhely*, *Városi könyvtárak*, *Iskolai könyvtárak*, *Gyermekkönyvtár*, *Képzés, továbbképzés*, *Pályázatok* (felhívások, eredmények), *Könyvismertetések*, *Hírek*, *események*, *MKE-hírek*, *Jogszabályok*, *rendeletek* – az állandósult lapstruktúra tükröződései. Aktualitástól, illetve „hírértéktől” függően jelennek meg – sajnos, a vártnál és kívánatosnál kevesebbszer – a

Közszégi könyvtárak, Szakkönyvtárak, Felsőoktatási könyvtárak rovatokban írások, elemzések. Pedig ez esetben a „hírérték” fontos tartalommal bír, később könyvtártörténeti forrás is lehet. Az utóbbi évtizedben örvendetesen gyarapodó könyvtárfelújítások, az országos vagy régiós, valamint nemzetközi szakmai fórumokon való helyi képviselő gyakorlati válása olyan új rovatok indítását követelte, mint *Könyvtárfelújítások, Konferenciák, Nemzetközi kapcsolatok, Három határ ölelésében*.

A lap külön sajátosságának vélem (szerkesztőként külön örömmre) az ún. tematikus számok, különszámok megjelenését, amelyek egy-egy tudományos konferenciáról, szakmai fórumokról, hazai vagy nemzetközi együttműködésekről, esetleg a szakma bensőségesebb ünnepi alkalmairól, évfordulóiról szerveződtek. Ilyen különszámok és tematikus számok voltak: *Olvasó család – tanuló társadalom*, a HUNRA, a Vásárosnaményi Városi Könyvtár és az MKE Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területi Szervezet közös konferenciája (1998), – *Összefogás a könyvtárakért* akció keretében *Területfejlesztés – Európai Unió információk – könyvtári szolgáltatások* című országos konferencia (1999), – *Ötven évesek a közkönyvtárak*. Ünnepi ülés (2000), – „*Iskola a könyvtárban, könyvtár az iskolában*”, *Vándorgyűlési különszám* (2001), – *Kárpátok Európai Nemzetközi Konferencia Nyíregyházán* (2002), – *A Külügyminisztérium közkönyvtári programja*. Szakmai tanácskozás (2003), – *Megyei sajtóbibliográfiák a XXI. század küszöbén, sajtóhungarikumok határainkon túl*. Nemzetközi tudományos konferencia (2003), – *30 éves a Magyar Könyvtárosok Egyesülete Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területi Szervezete*. Ünnepi ülés (2003), – *Együtt Európában. Nemzetközi könyvtáros konferencia Kassa-Szepszi* (2005), – *Regionális kapcsolatok – Európai együttműködés*. Nemzetközi könyvtárszakmai konferencia (2006), – *30 éves a nyíregyházi könyvtáros képzés* (2006).

A Könyvtári kis Híradó „érdemi” cikkeit a MANCI 768 tételben említi (2006. 1–2. számig feldolgozva). Könyvtár szakos főiskolai hallgatók számára több esetben ajánlott szakirodalmi forrás, könyvtárközi kérések tárgya. Szakdolgozatként elkészült a lap repertórium a 2004-es év 1. számával bezárólag, 873 tételben feldolgozva; közkinccsé tételére (tovább folytatva) – legalábbis helyi szinten – mindenképpen igény lenne. (Sajnos, ez irányú pályázatunk nem nyert támogatást.) A lapot Magyarország legnagyobb médiafigyelője, az OBSERVER rendszeresen szemlézi, de örömmel töltött el bennünket, amikor egy-egy cikkünk átvételével más megyék, sőt országos szakmai lap (Könyvtári Levelező/lap, 1998/2. sz.) érdeklődését is sikerült felkelteni egy-egy téma kapcsán, illetve alkalmanként a megyei napilap (Kelet-Magyarország) is szemléz a lapból.

Az olvasói–szakmai visszajelzések, a lap „hatékonyságának” vizsgálatára három ízben is sor került. Először 1998-ban, nem sokkal az indulás után a tartalmi struktúráról kértünk véleményt, javaslatot. Az akkor újdonság erejével ható lapot örömmel fogadták, és alapvetően kielégítőnek, jónak ítélték a lap terjedelmére, a rovatok kialakítására, az elemző írások mennyiségére, differenciált szolgáltatások bemutatására vonatkozó, akkor formálódó gyakorlatot. De megfogalmaztak a kollektív igényeket pl. foglalkozástervekre, több helyismereti–szakmai információra, a szakkönyvtárak változó szolgáltatási gyakorlatára, a gyakoribb periodicitásra.

2003-ban a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat a lapkiadó Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár szakmai munkáját, a megyei feladatrendszemben végzett tevékenységét vizsgálva felmérést végzett a megye 229 települé-

sének könyvtárában, többek között a Könyvtári kis Híradó információközvetítő szerepéről, hatásáról is. Az értékelés szerint a választ adók (102 könyvtár) legtöbbször jelentett a lap hírforrást, vagy segítséget a napi munkájához.

A legfrissebb ilyen hatékonyság vizsgálat (szintén a megye minden önkormányzati könyvtárában) a 2007. év második felében zajlott az MSZ EN ISO 9001:2001 Minőségirányítási rendszer Hálózati támogatások (F-04 Folyamat) keretében. Az októberben történt értékelés a Könyvtári kis Híradót mint szolgáltató jellegű megyei hálózati tevékenységet a felkínált 1–5-ig terjedő skálán az összesítés alapján általában négyesre, ötösre értékelte. E hatékonyságvizsgálathoz tartozónak vélem megemlíteni azt a 2004-ben készült felmérést is (ld. Könyvtári kis Híradó, 2004/1. sz., 5–6. p. Vraukóné Lukács Ilona írása), amely a megye könyvtárainak szakmai lapokkal való ellátottságát mérte fel a települések könyvtáraiban. Az eredmény – az országos lapok meglétére vonatkozóan lesújtó. Mindössze 32 könyvtárba jár valamelyik országos szaklap. A válaszoló egyharmad (!) könyvtár, könyvtáros legtöbbször a Könyvtári kis Híradót a szakmai információkhoz jutás egyik lehetőségeként jelölte meg.

Alkotó könyvtárosok éltetik, alakítják a lapot – kezdtem ezt az írást. Szerkesztőként őszinte köszönettel, elismeréssel adózom azoknak a kollégáknak, akik önként vállalva vagy felkérésre, időre vagy lapzárta után, de közkinccsé teszik szakmai tapasztalataikat. És a szerkesztés tartalmi–tematikai dilemmái, a kéziratok javítása, a határidők tartása, az örök (hál’ istennek) terjedelmi, illetve anyagi gondok rögtön feledésbe merülnek a megjelenés után.

A nyomdai előkészítés házon belül történik. Itt működik ugyanis a Szabolcszatmár-beregi Szemle folyóirat szerkesztősége, amelynek műszaki szerkesztője folyóiratunk előkészítését is elvégzi, egyre korszerűsödő számítógépes rendszerével (InDesign), illetve szolgáltatja a nyomda számára szükséges anyagokat. Az időnként igen szoros határidővel birkózva, a változó, olykor áttördelést igénylő feladatokat is vállalva gondoskodik a nívós megjelenetésről. Az előkészítés akár színes változatot is lehetővé tenne, vagy – amennyiben a könyvtár maga végezné a nyomtatást – közvetlen hálózati összekapcsolással lehetővé tenné a még összehangoltabb munkát.

És bizony az is előfordul, hogy ilyenkor, sajnos, már későn fedezünk fel egy-egy nyomdahibát, elírást. Jóleső érzés volt olvasni a több mint tíz éves lapot köszöntő írást az elődlap főszerkesztőjének tollából (ld. 2007/3. sz., 6. p.) „...*A híradó anyaga fontos tanúsítvány a könyvtárpolitika kiemelt területeinek megyei leképezéséről. Folyamatos szakmai figyelőszolgálatot teljesít, mind a három könyvtártípus munkálataira egyaránt fókuszál. A könyvtárügyi- és az azzal összefüggő kulturális problémákról rendszeresen tudósít, megoldási módszerek publikussá tételével ad segítséget, koncepcionális elképzelésekről, törekvésekről, eredményekről tájékoztat... a szélesebb intézményi körből verbuvált szerzőgárda bevonásával a lap mögött egy figyelemre méltó szellemi műhely körvonalazódik az összefogás jegyében.*” Mint hírvívó eljut az ország számos könyvtárába, felkínálva a tapasztalatcsere lehetőségét. Kezdeményezve a szakmai dialógust – egyszóval, a felsoroltakon túl is több vonatkozásban érdemi szerepet vállal magára. Mint a megye publikációs fóruma nem vált folyóirattá, ez nem is volt soha cél, de érdemes idézni ez ügyben Gerő Gyula nyugalmazott főszerkesztő elhangzott értékelését, „...*több mint híradó, jól szerkesztett szakmai közlöny*”. Közös munkája ez szerzőknek, a lapot támogató ki-

adónak, Nagy László igazgatónak, a nagy műveltséggel rendelkező műszaki szerkesztőnek, az akár egy nap alatt elkészítő nyomdának – együttesen.

Minden, bárhonnan jövő – és mi tagadás, jóleső érzés – méltánylás ellenére, megújulásra érettnek érezzük a lapot. Szükséges lenne a gyakoribb periodicitás, de a híradó tartalmi–metodikai jellegét, úgy vélem, meg kell(ene) őrizni. A hírlevélbe átstrukturálódás egy más, fontos, de „csupán” tényközlésre, rövid terjedelmű, figyelemfelkeltésre hivatott műfaj nem pótolja a megye könyvtárügyének keresztmetszetét adó híradót. Mindkettőnek – eltérő volta miatt – megvan a létjogosultsága.

A kiadók, szerzők, felhasználók egybehangzó véleményeként kell továbbra is megfogalmazódnia annak a szakmai felelősségnek, amelyet ezen orgánumok közreadása jelent. Az állandó igényként jelentkező, megváltozott körülményekhez igazodó tartalmi-technikai megújulás mellett szükség van, lenne a híradók közötti rendszerese kapcsolattartásra, szerkesztői párbeszédre, együttműködésre, módszerek, ötletek tapasztalatcseréjére. A Könyvtári kis Híradó készséggel vállalja a szervezői szerepet, a lapgazda–kiadó Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár pedig szívesen ad helyet egy kiadók, szerkesztőket, szerzőket invitáló szakmai tanácskozásnak. Örömmel várjuk abban a könyvtárban, amely – e cikk írásának napján vehette át az MSZ EN ISO 9001: 2001 szabvány követelményeinek megfelelő Tanúsítványt, a Könyvtári alap- és kiegészítő szolgáltatás, program-szervezés és az ezekkel kapcsolatos tájékoztatás, hálózati támogatás minőségirányítási rendszer bevezetésének és alkalmazásának bizonyítékeként.

Köszönjük a *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros* szerkesztőinek a megyei könyvtárak híradói számára felajánlott bemutatkozási lehetőséget. Úgy gondolom, minden érintett – szerzők, kiadók, szerkesztők – kíváncsian várja a cikksorozat darabjait.

Zselinszky Lászlóné

Adalékok az ETO új kiadásához és konkordanciájához (folytatás)

A Könyvtári Intézet az ETO új kiadásához megvásárolta a UDC Consortium 2000. évi MRF-fájlját. Nagy mennyiségű változást látva benne a, arról született döntés, hogy ehhez az állapothoz kell „felhozni” a magyar ETO-t. Költségkímélés okán az ezt követő évek adatbázisaira nem fizettünk elő, hiszen nem volt – s a körülmények miatt nem is lehetett – olyan szándék, hogy ezeket menet (vagyis a „2000-eshez igazítás”) közben majd beépítjük.

A kiadásra kapott átfutási idő azonban lejárt, és 2005-ben, amikor elkészült a nyomdai kézirat és azt be kellett mutatni a konzorciumnak, illetve regisztrációs számot kérni a kiadáshoz, bizony mégis fizetnünk kellett. De ez nem volt haszontalan, hiszen utóbb szükség volt a teljes törlési/áthelyezési adatbázisra a konkor-

danciához, amit akkor visszamenőleg megkaptunk a 2001–2004 közötti időszak változásaival egyetemben.

Az előfizetés fejében a konzorcium megküldi az aktualizált mesterfájlt (MRF) és külön-külön fájlban az új, a módosított és a törölt/áthelyezett jelzetek iso*-állományát. A két előző információ a mesterfájl rekordjaiban is szerepel, a törölt jelzetek azonban nem kerülnek be az exportba, vagyis hiányoznak az adatbázisból. Ezért is okozott nagy örömet, hogy a CD-n volt egy *General ref 1994–2003* nevű mappa, amiből egyértelműen kinyerhetők lesznek a megszűnt jelzetek – gondoltuk nagy reménnyel. Az adatbázis indexelése után látszott, az első törlési dátum 1993 szeptembere, amikor 794 jelzetet töröltek, helyeztek át. Viszont gyanúra adott okot, hogy sem 1999-es, sem 2000-es adat nem volt benne. Az utóbbit tudtuk pótolni az előfizetéssel kapott iso-fájlból.

Az adatok további elemzéséből, összehasonlításából az derült ki, hogy csak a két adatbázis, az 1990-es saját és a 2000. évi MRF-fájl összefésülésékor kialakult állapotból lehet és kell kiindulni. Ekkor ugyanis kiestek az 1990-esek közül azok, amelyek nem voltak a 2000-esben, és (újként) bekerültek azok, amelyek nem voltak az 1990-esben. Az utóbbi tényre a 901-es mezőben látható évszám, a módosulásra pedig a 921-es mezőben lévő évszám utalt, a következő, 922-es mezőben megadva annak a mezőnek az azonosítóját, ahol a módosulás történt.

Kicsit olyan az 1992-es konzorciumi adatbázis létrehozásakor kialakult állapot, mint a kitalált középkor. Módosulási adataik ugyanis (természetes módon) csak a saját alapjukhoz mérten változások. Így aztán az a konkordancia-megelőleezésnek szánt információ, amit a táblázatban elhelyeztünk (s amire eddig nem volt példa), vagyis hogy a jelzet új (megadtuk a beléptetés dátumát), vagy revíziója volt, módosult (itt is megadtuk a dátumot), nem igazán mérvadó. Ennek alapján elkezdve a konkordanciakészítést, nagyon sok esetben kiderült, a jelzet nem új és nem is módosult a miénkhez képest.

A korábbi konkordanciákkal összehasonlítva szerettünk volna egyszerűbb, áttekinthetőbb, a konkordancia-eseteket tisztán megmutató és az adatbázisokban legnagyobb részt automatikus átvezetésre, átjelzetelésre alkalmas konkordancia-táblát létrehozni.

A hagyományokból az új jelzetekre vonatkozóan átvettük azt az evidenciát, hogy nem érdemes terhelni velük a konkordanciát, hiszen új lehetőségként amúgy is kínálják magukat. A konkordancia alapja tehát: mi módosult (szűkült vagy bővült a jelzet tartalma), mi szűnt meg vagy került át új helyre. Erről kell számot adnunk.

Nézzünk előtte egy összehasonlító táblázatot a mennyiségi változásokról. (Időközben betekintésre, egy későbbi előfizetés reményében megkaptuk a 2006. évi MRF-fájlt is, így annak adatait is szerepeltetjük az összehasonlításban, hogy a felfedezni vélt tendenciára megerősítést nyerjünk.)

	Segéd táblázati szám (db)	Fő táblázati szám (db)	Összes jelzet (db)
1990	2 800	26 830	29 630
2000	7 473	54 583	62 056
2006	12 931	56 230	69 161

* ISO 2709 sz. szabvány szerinti bibliográfiai adatsere-formátum.

Játék a számokkal! Az új jelzetek száma $62\,056 - 29\,630 = 32\,426$, ennyi az eltérés az 1990. és a 2000. évi jelzetmennyiség között. Igen ám, de a konzorcium jelentése szerint 1099 jelzet utód nélkül szűnt meg, s a későbbi egybevetésből meg kiderült, az 1990-es jelzeteink közül ténylegesen 4457 jelzetnek nincs utódja. Hogy az utóbbiakban mennyi az átfedés, már nem is volt értelme vizsgálni...

Nézzük közelebbről a túlsúlyba került segédtablázatok változásait!

Ált. közös/spec. alosztások	1990	2000	2006
c) Nyelvi	175	1365(!)	1364
d) Formai	303	351	370
e) Földrajzi	1741	4236	9590(!)
f) Népi/etnikai	13	45	33
g) Idő	223	361	284
i) Szempont	163	0	0
k) Általános ismérvek tulajdonság, anyag, személy	262	1107	1562(!)

A földrajzi, nyelvi és az általános ismérvek szerinti alosztások mennyisége nőtt szembetűnően. Eltűnt viszont a szempont szerinti pont–nulla–nullás speciális alosztás, amelynek pótlása külön gondot okoz, ugyanis a jelzetek helyettesítésére – szokatlan módon – főtablázati jelzeteket alkottak az időközben kiürített 005-ös osztályban, de csak 2001-ben, így ezeket ebben a konkordanciában nem tudjuk ajánlani, hiszen az időszak vége 2000.

Az ETO ellenzői úgy vélekednek, hogy a viszonylag könnyen fellelhető főtablázati számokkal kellene csak „megfogalmazni” a tartalmat. A segédtablázatok használata a felhasználó számára befogadhatatlan, kezelhetetlen, főként a régebben korlátozottan közös, utóbb speciális alosztásnak nevezett segédtablázatok esetében. Mégis azt látjuk az előbbi táblázatból, hogy a segédtablázati jelzetek mennyisége exponenciálisan növekszik, vélhetően a jelzetalkotás rugalmasságának bővítése eredményében. Ebből meg azt a következtetést kell levonnunk, hogy a számítógépes integrált rendszerek programozóinak fokozottan koncentrálniuk kellene a jelzetszerkesztéssel létrehozott összetett ETO-jelzetek elcmzésére, értelmezésére, természetes nyelvre fordítására. Amire persze van indirekt válasz is a Köztauruszban:

Lássunk példát erre!

A magyarországi felsőoktatás 2007. évi évkönyve angol nyelven

ETO-jelzetekkel kifejezve:

az 1990-es ETO alapján: $378(439)''2007''(058)=20$

a 2000-es ETO alapján: $378(439)''2007''(058)=111$

Az időalosztás értelemszerű, itt: "2007". A (058) formai alosztás helyett a tezaurusz főtablázati számot tartalmaz az évkönyvre, s az angol nyelv bizony még a régi...

A tezauruszból vett példákban látható, hogy egy összetett fogalom hiba nélkül összeállítható elemeiből, ha háttéradatbázisból dolgozhatunk. Az a baj, hogy pl. a tezaurusz teljes mélységű, a magyar szabvány szerinti relációk szerinti megjelenítésére és kezelésére, sajnos, csak kevés Magyarországon honos könyvtári program képes.

Látszólag eltértünk tárgyunktól, de hitem szerint mégsem. Ugyanis csak úgy lehet rugalmasan, viszonylag könnyen (de emberi beavatkozás, mérlegelés, minősítés nélkül valószínűen sohasem, ám most biztosan nem) átállni az új jelzetrendszerre, ha az integrált rendszer kellő mélységben ismeri az ETO-jelzetek szerkezetét. Az pedig jegyei alapján könnyen felismerhető, azonosítható. (Hála Dewey jövőbe látó bölcsességének!)

A tezauszban az elemek:

felsőoktatás	Magyarország	évkönyv	angol nyelv
H felsőlökü oktatás Hk Agrár-felsőoktatás: jogszaksz képzés közgazdász képzés: memória képzés orvos képzés F oktatás: Á bachelor képzés felsőoktatási alfo szintű képzési program katonai felsőoktatás: P tanulmányút tudományos továbbképzés E felsőlökü oktatási intézmény tantervek CF 376	Hk erdélyi barokk erdélyi görk.a erdélyi reneszánsz magyar barokk magyar görk.a magyar historizmus magyar klasszicizmus magyar modern művészet magyar neogót magyar reneszánsz magyar rokokó magyar szecesszió magyarországi román stílus F közép-európai állam T Kárpát-medence P Dél-Magyarország Észak-Magyarország Kelet-Magyarország magyar nyelv Magyarország közigazgatási rendszere magyarországi csatorna magyarországi folyóvíz magyarországi hegység magyarországi hegység magyarországi megye magyarországi mesterséges tó magyarországi mocsár magyarországi németek magyarországi nemzeti park magyarországi síkság magyarországi sziget magyarországi természeti lény magyarországi tó magyarországi történelmi-néprajzi táj Nyugat-Magyarország E Diszták-Magyar Monarchia X magyarországi népcsoport CF 1439	HV almanach F rendszeresen megjelenő időszaki kiadvány A egyesületi évkönyv intézeti évkönyv középsiskolai évkönyv levéltári évkönyv múzeumi évkönyv oktatási intézmény évkönyve szakterületi évkönyv vállalati évkönyv zsebkönyv X kalendárium kronológia naplő CF 050.8	F indoeurópai nyelvek T amerikansztika angliztika P amerikansztus anglizmus E germán nyelvek X angol irodalom angolok CF 811.111

A konkordancia

Több nekifutás, a minél kisebb hibaarány érdekében végzett elemzés, a gyors, automatizálható megoldások reményének elvesztése után alakult ki az a stratégia, ami alapján végül is készül az 1990-es és a 2000-es ETO közti megfeleltetés, vagyis konkordancia. Ez pedig szövegelemzésen alapuló egybevetés.

Az adatbázisba importáltuk a konzorcium megszűnt, áthelyezett jelzeteket tartalmazó rekordjait (I.), mögé tettük az 1990-es kiadás jelzetrekordjait (II.), végül importáltuk a 2000-es kiadás jelzetrekordjait (III.). Az elemzés alapja természetesen az adatbázis magja, az 1990-es kiadás jelzetállománya (II.) volt.

1) Az első összehasonlításban kiestek azok a rekordok, amelyekben a jelzet és feloldása II-ben és III-ban karakterre megegyezett.

- 2) Ezt követte az adatbázison (I) alapuló „utódkeresés”. (Amit természetesen egyenként ellenőrizni kell.)
- 3) Az utolsó „fordulóban” jegyeződtek be a NJS1990-es, vagyis a nem jelzett sorsú 1990-es jelzetek, amelyek utódjával a kiváló Pascal-programozó Tar Katalin munkája nyomán szövegelemzéssel kerültek be javaslatok az utódlásra. Azt azonban, hogy ezek jók vagy sem, csak egyenkénti áttekintéssel, ellenőrzéssel lehet és kell eldönteni.

Ebbe a jegyzékbe nagyjából 17 500 jelzet került, s hozzájuk átlagban három javaslat 1700 oldalon. Közük vannak a nem jelzett sorsúak, ezeknek „utódot” kell keresni... (A *Korán* például nem eshet ki az ETO-ból, mert abból akár világfeszültség is következhet, márpedig most nincs önálló jelzete.) Kiesett a rab-szolgaság, a földesúr, a hűbériség stb. amelyek ma valóban „nem aktuálisak”, de történetiségükben létező és használt fogalmak, vagyis nem halhatnak el...

Ki nem fejezhető hálám Haralyi Krisztina kolléganőmnek, aki piros bejegyzéseimet kékre váltva egyengeti, s ezek mellé Barátné Hajdu Ágnes zöldje is megjelenik majd a munkapéldányban, vagyis három szintű az ellenőrzés.

A konkordanciatáblázat

Mint már szó esett róla, a konkordanciatáblát a lehető legjobban áttekinthető módon szerettük volna kialakítani, mellőzve minden külön értelmezendő helyzetet.

	A	B	C	D	E
	Jelzet	Jelzetteloldás	A régi jelzet új tartalma!	Új jelzete(i)	Jelzetteloldás, módosulás
1	23	Dogmatika. Theologia dogmatica. Rendszeres teológia	Az indiai szubkontinens vallásai. Hindu vallás általános értelemben	→ 27-284	Rendszeres keresztény teológia
2	57.063.2	Ország	Osztályok és kapcsolódó csoportosítások. Superclassis: főosztályok. Osztályok. Alosztályok. Csoportok	→ 57.063.1	Országok és hasonló csoportok. Országok. Törzsek. Altörzsek
3	612.13	A vérkeringés hidrodinamikája. Artériás, vénás és hajszálteres keringés			Vérkeringés. A vérkeringés hidrodinamikája
				→ 612.133	Artériás keringés
				→ 612.134	Vénás keringés

				→ 612.135	Hajszáleres keringés
4	612.179.2	Magzati szív élettana		H. h. 612.64:612.17	
5	612.398.193	Húgyany. Urea			Karbamid. Urea
6	615.2'1	Szervetlen gyógyszerek		H. t. 615.2'1	
7	615.222	Szív működést csökkentő szerek			Mód.: Ritmus-szabályozó szerek. Szív működés-csökkentő szerek [!Helyesen: szívidegnyugtató szerek]
	A	B	C	D	E

Konkordanciaféleségek:

- Az A oszlopban szereplő jelzettel valami történt.
- A B oszlopban az 1990-es táblázatbeli jelzettel oldás olvasható.
- Ha a C oszlop nem üres, a régi jelzet helyét új jelzettel értelmezés, új fogalom foglalta el (1. példa).
- A D oszlop a jelzet-átirányításokat mutatja (1–2. példa).
 - a → jel továbbosztást is jelenthet (3. példa),
 - a H. h. képzett jelzettel ajánl a régi fő táblázati szám helyett (4. példa).
 - a H. t. jelzi, hogy a régi táblázatban szereplő képzett jelzet változatlanul használható (6. példa).
- Az E oszlopban az érvényben maradt régi jelzet értelmezési módosulását, vagy a régi jelzet új helyén használatos értelmezését látjuk (1., 2., 3., 5. és 7. példa). (Helyenként a konkordanciakészítéskor beszúrt helyesbítést látunk, mint a 7. példánál.)

Alapelv: azokat a jelzeteket, amelyeket (feltételezés szerint!) dokumentumfeltáráshoz használtak már, pótolni kell, természetesen nem új jelzet létrehozásával, hanem a meglévők bevonásával, esetleg jelzetszerkesztéssel (példa erre az új táblázatból ésszerűsítési és rövidítési szándék okán kimaradt magyar hegységek beillesztése a konkordanciába névalosztással).

Persze lehetnek még „felfedezéseink”, a munka most nagyjából a kétharmadánál tart.

Az ETO és a szakrendi tárolás

Minden tisztelet a nemes elődöké – nagyjából ezt summázza immár szinte négy évtizede minden új kiadású raktározási táblázat előszava, s ez természetesen nem

is vitatható. Az már inkább, hogy e tisztelet, még ha Sallai Istvánnak szól is, nem tarthatja tovább változatlanában a raktározási táblázatot.

Mégse járja, hogy négy évtizede olyannyira eltávolodott egymástól az ETO és a szakrendi tárolás, hogy ma már azt lehet tanítani róla: semmi közük egymáshoz. (Leszámítva azt az apróságot, hogy természetesen az aktuális ETO-ból csoportképzéssel lesznek raktári jelzetek.)

2001-es raktározási tábla				2006. évi ETO-tartalmi raktározási tábla		További alosztások	
A	B	C	D	E	F	G	H
Raktári szíjel	Megnevezés	Megjegyzés	Helyette:	Raktári szíjel	Megnevezés		
	ÁLTALÁNOS MŰVEK				ÁLTALÁNOS TARTALMU IRÁSMŰVEK		
				000	A tudomány és a kultúra legáltalánosabb alapjai. Prolegomena		
001	A tudomány általában. Tudományszervezés. Tudománypolitika. A tudomány terjesztése: tények, felfedezések, hamisítások. Találmányok. Szabadalmak. Újtások			001	Tudomány és ismeretek általában. A tudományos munka szervezése és módszertana		
001.9	Tudományos meg ki nem derített jelenségek			001.9	A tudomány terjesztése: tények, felfedezések, hamisítások. A tudomány terjesztésének akadályozása		
002	Dokumentáció. A könyv. Irodalmi termelés (a könyvkiadást ld. a 655 alatt)			002	Dokumentáció. Könyvek. Írasművek		
003	Írás. Írasművek. Írásfajták. Szemiotika. Szintaktika és szemantika			003	Írásrendszerek és írások. A fogalmak grafikus ábrázolása. Írásfajták. Íranyagok. Írások és íráseszközök. A gondolatok grafikus ábrázolásának egyéb módjai		
				004	Számítógép-tudomány. Számítástechnika		
						004.2	A számítógép leírása
						004.3	Számítógép-architektúra
						004.4	Számítógép-hardver
						004.5	Szoftver. Program
						004.6	Ember-számítógép kölcsönhatás. Ember-gép interfész. Felhasználói felület. Felhasználói környezet
						004.7	Adatok
						004.8	Számítógépes kommunikáció
						004.9	Számítógépes hálózatok
							Mesterséges intelligencia. KI
							Alkalmazás-orientált számítógép alapszámítógépek
006	Mértékügy. Szabványosítás			006	Szabványosítás. Termékek, eljárások, súlyok, mértékegységek és az idő szabványosítása		

Az új raktározási táblázat megalkotásához országos, felsőoktatási, megyei, városi, iskolai stb. könyvtáraktól kértünk közreműködőket, véleményezőket, hogy lehetőség szerint minél több könyvtártípus képviselői határozzák meg az új, ajánlott raktározási rend jelzetrendszerét.

A munkapéldányként kiküldött anyag (l. az Excel-táblát) nem erőszakosan, de sugallta a változtatás igényét. A beérkező javaslatok többsége ezt vissza is igazolta. Ebben a szellemben, a konkordanciával párhuzamosan készül az új raktározási táblázat, legalább négy könyvtártípus igényeit figyelembe véve. Köztük azokét is, amelyek nem akarnak változtatni, hiszen a táblázat A és B oszlopa is bekerül az új kiadásba.)

A gépi rendszerek számára a konkordanciát iso-, XML vagy tagolt szövegfájlban, a raktározási táblát a két utóbbiban tudjuk majd szolgáltatni.

Fejős László